

„TENKRÁT, KDYŽ JSEM
SE TAM NARODIL...“

VLADISLAVOVE LITERÁRNE NÁVŠTEVY SLOVENSKA

PHDR. MARIÁN KAMENČÍK, PHD.

 marian.kamencik@ucm.sk

 Univerzita sv. Cyrila a Metoda
v Trnave

 www.ucm.sk

The paper, on the occasion of the 100th anniversary of the birth of Czech author Jan Vladislav, describes his literary activities in the field of poetry, prose, translation, literary criticism, essays and literary work for children and youth. The author describes Vladislav's work as an editor and publisher through which he co-created a parallel model of culture and literature during the normalization process in Czechoslovakia. One of the aims of the paper is to promote Vladislav's Slovak roots reflected in numerous literary works in which he returns to his childhood in Hlohovec. In addition to his broad literary, artistic, cultural and intellectual activities, and despite the fact that he is considered a figure of Czech literature, the paper comments on the generally overlooked inspiration which he drew from his birthplace. Therefore his name is not well-known in our cultural context.

Keywords: personalities, Jan Vladislav, anniversary of birth, literary works, Czechoslovak literature, Hlohovec

„Něco o sobě? Ale já o sobě nic nevím.
Nevím ani, kdy umřu.“

Jan Vladislav

Niektorí spisovatelia deklarujú vzťah k svojmu rodisku či domovu vlastnou umeleckou tvorbou, ba nájdu sa i takí, ktorí na tomto princípe budujú celú svoju tvorivú koncepciu. Pri príležitosti stého výročia narodenia českého básnika, prozaika, prekladateľa, esejistu, tvorcu literatúry pre deti a mládež i podnetného intelektuála Jana Vladislava, ktoré sme si pripomenuli 15. januára 2023, ponúkame čitateľom jeho autorský portrét vo vzťahu k rodisku a miestu prvých detských rokov, pretože ich prežil na Slovensku a vo svojej krátkej próze i spomienkových rozprávaniach sa k tejto etape svojho života viackrát vrátil. Zároveň tým chceme poukázať na fakt, že pre Vladislava roky života prežité na Slovensku predstavujú inšpiračné podnety nielen autobiografickej a tým aj historicko-dokumentárnej, ale i estetickej hodnoty. Najprv však priblížime v krátkosti Jana Vladislava tak, ako ho pozná predovšetkým české kultúrne prostredie a literárna historiografia.

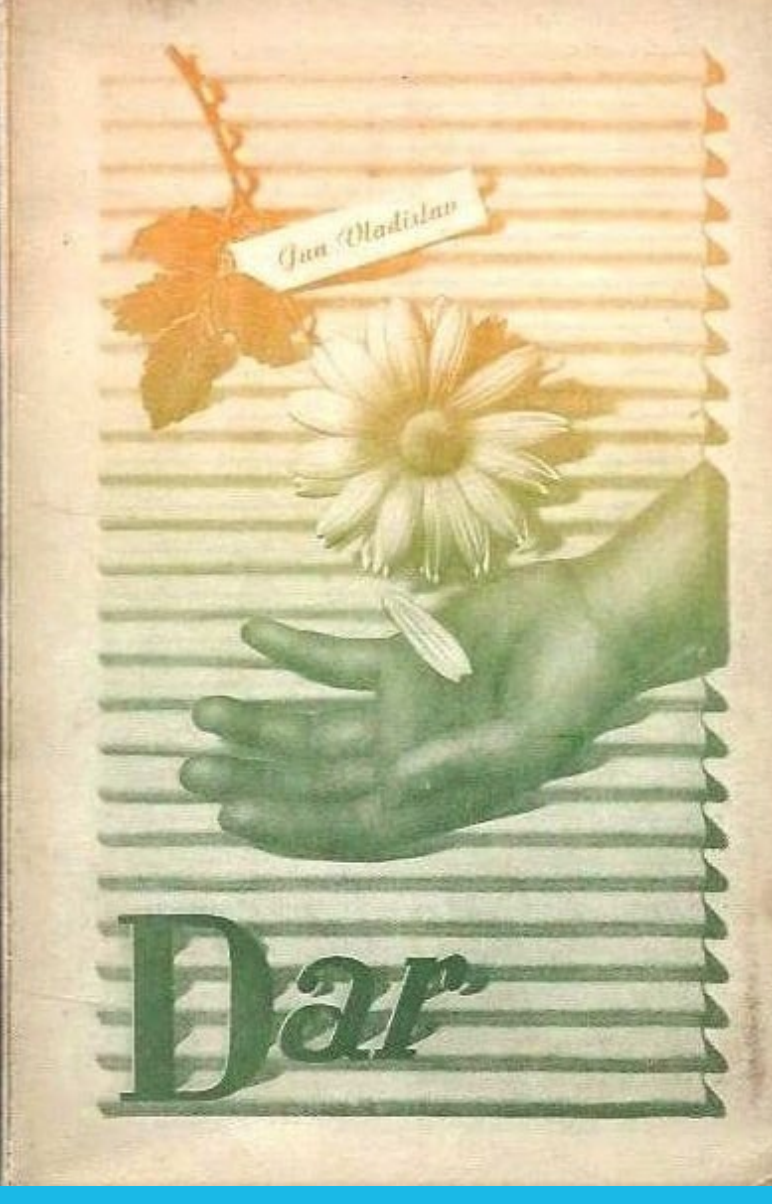
Jan Vladislav. Zdroj: www.literatiznasictvrti.cz

LITERÁRNA TVORBA JANA VLADISLAVA

V marci 1939 sa šestnásťročný Jan Vladislav spoločne s rodičmi a súrodencami presťahovali zo Slovenska do českej obce Polička k svojim príbuzným. Tu v roku 1942 zmaturoval a vzápätí sa zamestnal v Zemědělské knihovně v Prahe, kde strávil dva roky, počas ktorých mal dostatok času oboznamovať sa s množstvom literatúry – oficiálnej i tej zakázanej. V tomto období zaznamenávame jeho prvé literárne pokusy v podobe zasielania recenzií do redakcií literárnych a kultúrnych časopisov a zároveň aj jeho prvé zrealizované preklady. Keďže Vladislavov záujem o literatúru definitívne prevážil nad matematikou a fyzikou, zapísal sa na štúdium porovnávacích dejín literatúry na Karlovej univerzite v Prahe. Z pedagógov ho výrazne ovplyvnili najmä Václav Černý a Jan Patočka, s ktorým si vybudoval priateľský vzťah. V tom čase sa mu podarilo získať štipendium na univerzite vo francúzskom Gernobli a osmeloval sa aj v literárnej tvorbe. V roku 1946 vydal prvú knihu poézie *Nedokončený obraz* a o rok neskôr básnickú zbierku *Dar*. V rýchлом slede pub-

likoval tri preklady a ako kritik a recenzent prispieval do časopisov *My 46*, *Mladá fronta*, *Lidová kultura* a *Mladé archy*.

Zlom nastal v roku 1948, keď sa jeho zbierku *Hořící člověk* síce podarilo vydať, ale väčšina jej nákladu bola nakoniec zničená. Nasledovali previerky, v dôsledku ktorých bol vylúčený z univerzitných štúdií a nemohol publikovať vlastnú tvorbu. Následne sa Jan Vladislav sústredil na prekladateľskú činnosť. Videl v nej možnosť vnieť do československej spoločnosti názory a myšlienky, ktoré by ním samým nemohli byť vyslovené. Samozrejme, bol to dlhý proces, no erudíciou pri písaní edičných posudkov kládol takpovediac „kukučie vajčička“ slobodných názorov do „hniezda“ totalitnej spoločnosti. Týkalo sa to i odvážneho výberu knižných titulov, ktoré sa mu ako redaktorovi a prekladateľovi skôr či neskôr podarilo vydavateľsky presadiť (Prečan, 1998). Prekladateľský entuziazmus v ňom neutíchal, priam naopak – prekladal ľudovú poéziu mnohých národov, i mimoeurópskych, ale sústredil sa aj na klasickú či modernú poéziu francúzskych, talianskych, nemeckých a anglických autorov. V tomto období

Titulná strana zbierky *Dar* (1946). Zdroj: www.antikavion.cz

bol preklad plnohodnotnou súčasťou jeho tvorby, pretože úroveň a kvalita podania výsledného efektu vychádzali z dôkladnej kritickej a interpretačnej prípravy, a tým sa takto vydané knihy stávali pre kultúrnu obec významnou udalosťou. Preklad umožňoval Vladislavovi do istej miery zaplniť aj biele miesto v literárnokritickej činnosti, ktorú mal zakázanú. Početné úvody, doslovy, kritické či interpretačné state k prekladom najlepšie ilustrujú vysokú mieru jeho literárnovednej kompetencie. Tieto texty vychádzali následne vo viacväzkových pokračovaniach titulov *Tajný čtenář*.

V roku 1969 (po dvadsiatich rokoch štúdia) sa mu podarilo dokončiť doktorát a súčasne podpísal vyhlásenie, že hoci nie je členom KSC, má záujem pôsobiť v Kruhu nezávislých spisovateľů.

V čase spoločenského odmäku šesťdesiatych rokov mal pripravený rukopis zbierky poézie a monológov

Samomluvy, spolupracoval s časopisom *Světová literatura*, ktorú viedol aj ako šéfredaktor, a pripravil početné preklady a edície. Táto tvorivá akcelerácia, podporená silnejúcim pocitom liberalizácie spoločnosti, bola príbrzdená nástupom normalizácie a definitívne stopnutá na jar 1972, keď bol Vladislav počas zasadnutia zjazdu Svazu českých spisovateľů označený ako „protisocialistický spisovateľ“. Od tej chvíle bolo rozhodnuté, že jeho meno nebude figurovať v edičných plánoch vydavateľstiev. V dôsledku konzekvencií stratil miesto šéfredaktora *Světové literatury*, ale útočisko v podobe pracovnej pozície nenašiel v žiadnej kultúrnej ustanovizni. Niektoré zmluvne dohodnuté preklady ešte vyšli, avšak vydanie väčšiny z nich bolo zastavené (Prečan, 1998).

Podpisom Charty 77 demonštroval Jan Vladislav svoj odpor k totalite, cenzúre a schematizmu v umení. Stratil možnosti oficiálneho vstupovania do verejného diskurzu, a tak sa rozhodol pripojiť sa k paralelnej kultúre, ktorá sa snažila pluralizovať názory prostredníctvom vytvorenia samizdatovej edície *Kvart*. Tam, kde známejšia edícia *Petlice* nepokrývala čitateľský dopyt, našiel *Kvart* svoje pole pôsobnosti. Edícia sa venovala vydávaniu poézie, drámy, literárnej kritiky, esejistiky, a to nielen pôvodnej, ale aj prekladovej a vyšlo v nej okolo 120 zväzkov Vladislavom dôsledne redigovaných textov v atypickom štvorcovom formáte. Vladislav všetko tvorivé autorské i redaktorské nasadenie vložil do edície *Kvart*. Bol to aj priestor, kde mohol on sám publikovať svoje práce (napr. *Věty*, *Samomluvy*, *Tajný čtenář*) a iné.¹

Životná situácia Vladislava a jeho rodiny bola však naďalej ťaživá, únik paralelnou literatúrou nebol trvalo udržateľný, a tak v roku 1981 emigroval do Francúzska. Na niekoľko rokov prijal za svoj domov francúzske mesto Sèvres pri Paríži. S aktuálnym literárno-kultúrnym dianím bol však spätý aj v novom prostredí, čoho dôkazom je pôsobenie na École des hautes études en sciences sociales (Vysoká škola sociálnych vied), kde viedol semináre o nezávislej kultúre v strednej a východnej Európe. V priateľskejších pomeroch pokračoval v tom, o čom nemohol v domovine slobodne hovoriť a publikovať. Išlo predovšetkým o prameň českej literatúry a kultúry, ktorý bol umlčovaný. V jeho podaní prednášky o zámerne ignorovaných či zabudnutých dielach českej literatúry získavali nový a objavný kontext. V tomto období pôsobil ako člen redakčnej rady parížskeho štvrťročníka *L'Autre Europe*. Spolupracoval s rozhlasovými stanicami

Radio Free Europe a Deutschlandfunk a v roku 1986 bol pri založení Československého dokumentačního střediska nezávislé literatury, ktorého sa stal o rok neskôr predsedom (Vladislav, 1998). Po vyše dvoch desaťročiach sa v roku 2003 pre zdravotné problémy svojej manželky rozhodol spoločne s ňou vrátiť do Česka. Avšak krátko pred odchodom, 21. júla, Vladislavova manželka zomrela. Procesy sťahovania boli však už natoľko rozbehnuté, že by bolo problematické ich zastaviť, a tak, hoci sám, predsa prišiel do Česka do nového pražského príbytku. Tu žil a tvoril až do svojej smrti 3. marca 2009.

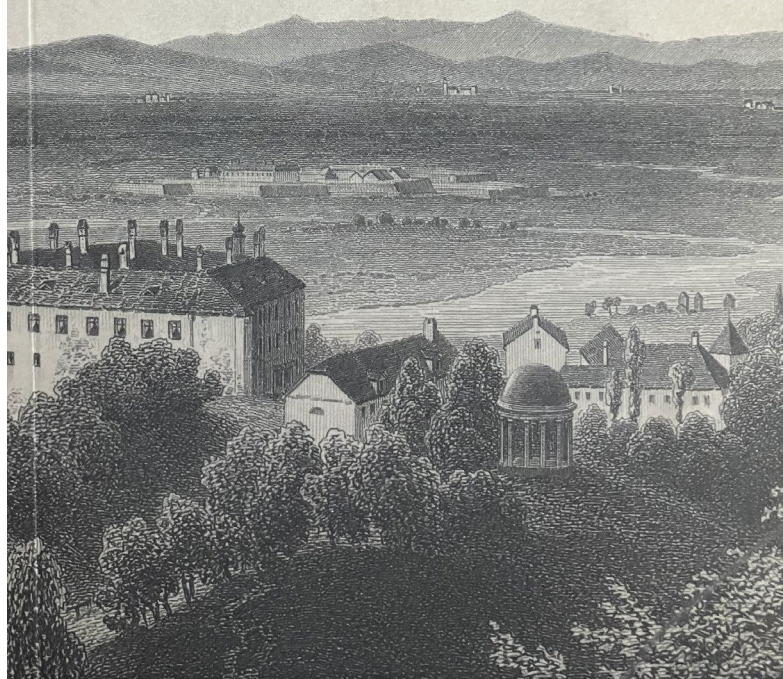
SLOVENSKÉ KORENE JANA VLADISLAVA A ICH OHLAS V LITERÁRNEJ TVORBE

Od roku 1992, keď František Kautman (1998, s. 138) tesne pred Vladislavovými sedemdesiatymi narodeninami povedal, že „o něm naše veřejnost ví trestuhodně málo“, sa situácia u našich západných susedov postupne zlepšovala a Vladislavove dielo sa stalo predmetom vedeckej reflexie. Dlh voči nemu sa priebežne spláca aj vydávaním jeho samizdatových či rukopisných prác, pričom najväčšiu zásluhu na tom má najmä pražské vydavateľstvo Torst.

Na Slovensku sa o Janovi Vladislavovi (až na malé výnimky), zatiaľ, mlčí, a to i napriek tomu, že časť svojej tvorby situoval prostredníctvom spomienkových próz práve na Slovensko, kde sa narodil a prežil prvé roky svojho detstva a štúdií.

Po načrtnutí významovej opodstatnenosti Vladislavovho diela v kontexte československej a následne českej literatúry i kultúry sa v nasledujúcej časti pokúsime upriamiť pozornosť práve na autorov vzťah k Slovensku, a to prostredníctvom rozsahom skromnej, no zaujímavej časti tvorby, v ktorej sa vracia do rodiska v slovenskom Hlohovci.

Jan Vladislav spomína na roky svojho slovenského (najmä však hlohovského) detstva viackrát v rozhovoroch a rozprávaniach, publikovaných napr. Petrom Kotykom a Jiřím Vondráčkom,² no literárnu podobu ako spôsob autobiografického písania, resp. texty návratové či revitalizujúce pamäť, dostávajú Vladislavove príbehy (spomienky) až v dvoch krátkych prózach, ktoré vyšli len nedávno v útlej zbierke *Lidský los* (2020).

Obálka Vladislavovej knihy so spomienkovými prózami na Slovensko *Lidský los*. Zdroj: Marián Kamenčík

Predmetné prózy majú názov *Galgócz MDCLXXXIII* a *Návraty, domovy*.³ V nadväznosti na Vladislavovo spomínanie, ktorým nás zoznamuje s Hlohovcom svojho detstva, redaktor knihy Jan Šulc (2020, s. 73) vyjadruje postreh, že „jde o knihu bezpochyby nejosobnejší, zčásti vzpomínkovou, tedy o svazek, který měl pro něj zvláštní význam – stejně jako mají rodiče a vlastní dětství a mládí klíčový význam pro každého citlivého a vnímavého člověka“.

Jan Vladislav využíva v oboch prózach postupy sprítomňovania pôvodného zážitku, čiže jeho snahou je komunikovať udalosti a situácie perspektívou priameho účastníka, teda seba samého v podobe detského protagonistu. V rozprávačskom podaní sa však čitateľovi autor prihovára už ako dospelý muž-spisovateľ,

ktorý eviduje časovú hranicu udalosti a jej neskoršej reflexie, čo umožňuje komentovať, vysvetľovať či v konečnom dôsledku dotvárať portrét vlastného vnútorného prežívania autenticity jednotlivých okamihov. Ich tajomstvá ešte nevie dieťa adekvátne odhaliť, a tak preň znamenajú občas nevysvetliteľný rébus, no dospelému sú tieto situácie už zrejmé, pretože dokáže spätne rekonštruovať ich priebeh a odhaliť ich pointu.

Rovnako ako Vladislava tvorba je doteraz neznámou veličinou pre Slovákov, tak aj jeho spisba, vyrastajúca zo slovenských motivických koreňov, a to nielen hlohovskej proveniencie, je málo známa českému čitateľovi. Aj z tohto dôvodu sme sa prostredníctvom príspevku do zborníka *Literární archiv* č. 55, pripravovaného Památníkem národného písемnictví v Prahe, pokúsili predstaviť našim západným susedom Jana Vladislava vo vzťahu k jeho rodisku. V súčasnosti sa ukazuje, že literárna produkcia napačená práve na tento zdroj môže byť pri poznávaní Vladislavovho diela podnetnejšia oveľa zásadnejším spôsobom, než sme sa doteraz nazdávali. Pri tomto konštatovaní vychádzame aj z poznania, že „...kontakt s konkrétnou prírodou od útleho detstva (s prírodou konkrétneho regiónu) učí jedinca vzťahovať sa k danému miestu ako k ‚domovu‘, z ktorého sa začína pozeráť na svet, s ktorým sa identifikuje (nielen ako s geografickým, prírodným, ale aj kultúrnym priestorom, s jeho históriou, tradíciami); takýto kontakt posilňuje spolupatričnosť ku konkrétnemu prostrediu a vedomie zodpovednosti zaň“ (Farkašová, 2011, s. 133 – 134).

Ak je reč o prírode, domove a detstve, tak Jana Vladislava v Hlohovci formovala predovšetkým rieka Váh, čo dokladajú aj obe prózy. Rieka vzbudzovala rešpekt, ale otvárala sa i detským dobrodružstvám. S Váhom spojené udalosti ponúkali strohé, ale nanajvýš zrozumiteľné odpovede chlapcovi, ktorý postupne zoceloval svoju osobnosť, čo vyjadril myšlienkou: „Váh byl první řeka, ve které jsem se koupal, někdy už v březnu a taky poprvé topil. Pravá povaha věcí se totiž skrývá a to platilo i o řece mého dětství“ (Kotyk, 2008, s. 79). Rieka sa autorovi stala nielen kulisou udalostí odohrávajúcich sa v bezprostrednom susedstve jeho rodného domu či miestom, s ktorým prichádzajú do interakcie rôzni aktéri, keď sa snažia uniknúť jej sile, ale rieka je dôležitým a viacvrstvovým symbolom. V kontakte s ňou vedel detský hrdina stanoviť mieru odvahy a pokory, keď sa dostal do konfrontácie s vodným živlom, napríklad pri prvom topení, alebo v momentoch, keď sa vylievajúca sa voda počas pravidelných povodní neľútostne zahryzla do ľudských obydľí.

Panoráma nábrevia Váhu s vodnými mlynmí a Hlohovským zámkom (začiatok 20. storočia). Zdroj: Vlastivedné múzeum v Hlohovci

Detský osud Jana Vladislava bol určený životnými okolnosťami jeho rodičov. Otec Petr Ladislav Bambásek, vojak československých légii vo Francúzsku, kde strávil takmer šesť rokov, dostal po skončení prvej svetovej vojny možnosť pracovne sa uplatniť na pozícii poštového zriadenca práve v považskom meste Hlohovec. Túto príležitosť využil a spoločne s manželkou Márii Taťounovou si prenajímali malý byt od židovskej rodiny Barnabáša Rónu v zadnej časti ich domu s koloniálnym tovarom a rozsiahlym dvorom v časti mesta zvanom Lúka. Rožný dom mal adresu Lúka č. 15 a po neskoršej zmene názvov ulíc Hollého č. 28. Na tomto mieste sa narodil 15. januára 1923 Ladislav Bambásek, chlapec, ktorého meno v dospelosti znelo Jan Vladislav, ktorý zásadne vstúpil do kontextu českej literatúry po druhej svetovej vojne.

Hlohovec bolo v tom čase trojjazyčné mesto – hovorilo sa tu slovensky, maďarsky i nemecky, avšak na samotnom rónovskom dvore bolo počuť okrem týchto jazykov ešte češtinu a, samozrejme, hlohovský dialekt, čo bol tiež jazyk svojbytný. Multikultúrna atmosféra dvora vychovávala malého Ladislava k jazykovej, národnostnej i náboženskej tolerancii, no zároveň mu dávala najavo, že svojim bytostným založením sa stal „menšinárom“ (Prečan, 1998, s. 102) a akýmsi celoživotným exulantom – na Slovensku bol dieťa českých rodičov, v školách patril k menšine, ktorú tvorili Česi, Rómovia a Židia, po presťahovaní sa do Čiech ho považovali za slovenského priselca, v čase normalizácie za názorovo nepohodlného a vo francúzskej emigrácii pol opäť cudzincom. Naznačený údel autora ho viackrát motivoval k možnosti literárne sa zamyslieť nad otázkou a hodnotou domova: „A když se na ně člověk dívá v zpětném zrcátku života, všechny tyto domovy jako by byly stejně daleko, všechny jako by byly stejně přítomné a živé, i když je dělí od

přítomného domova různé vzdálenosti a roky. Na čase a prostoru přitom asi vůbec nezáleží“ (Vladislav, 2020, s. 53). Rozhodujúca sa ukazuje blízkosť aktuálne prežívaného domova a vzdialenosť minulých či potenciálne budúcich domovov, ktoré sú zatiaľ neodtajnené. Pre Vladislava platí, že domov vníma skôr v čase ako v priestore, teda v konkrétnej blízkosti aktuálne prežívaného a zároveň naplneného dôverou v poriadok, v ktorom pociťujeme pevné zakorenenie identity a dokážeme čeliť procesom sebastrácania.

Malý Ladislav Bambásek (Jan Vladislav) so sestrami Květou a Marií v časoch ich hlohovského domova. Zdroj: Rodinný archív Vladislavovej dcéry Márie Hronovej

Podobné pocity Vladislavovým mohli mať aj ďalší príslušníci českých rodín, ktorí sa prisťahovali do Hlohovca po prvej svetovej vojne a zabezpečovali si živobytie predovšetkým ako úradníci, učitelia či podnikatelia. V Hlohovci to boli napríklad policajný riaditeľ Jaroslav Bravený, podnikateľ Viliam Vomberg, pivovarník Josef Müller, spisovateľ a historik Jan Burian, plejáda pedagógov, z ktorých uvedieme napríklad riaditeľa meštianskej školy Josefa Sulíka (v literárnych kruhoch známeho pod pseudonymom Pavel Sula) či učiteľku, bábkoherečku a spisovateľku Růženu Pospíšilovú. Ďalší Čech, Josef Černohous, pracujúci v Hlohovci na pozícii vlakvedúceho, bol malému Ladislavovi akoby druhým otcom, keďže s ním trávil voľný čas, učil ho hrať šach, kresliť a cibril mu rôzne remeselné zručnosti.

Priestranný Rónovský dom s bytom Bambáskovcov stál na akomsi námestíčku, ktorému dominoval stredoveký Kostol Ducha svätého so špitálom. V blízkosti sa nachádzalo aj niekoľko objektov hlohovskej židovskej komunity. Najvýraznejším bola budova

synagógy stojaca na západnej strane vršku námestia, kam sa dalo dostať úzkou prudko stúpajúcou uličkou alebo z opačnej strany popri budove Okresného súdu. Bolo to už len kúsok od centra námestia, kde stojí Kostol sv. Michala archanjela.

Severne od námestia na vtedajšej Nádražnej ulici (dnes Pribinova) stojí dodnes budova bývalej ľudovej školy, ktorú malý Ladislav navštevoval v rokoch 1929 – 1932. Vychodil tu prvé tri triedy. Za zmienku stojí, že malému Ladislavovi bola v druhom ročníku triednou učiteľkou Růžena Pospíšilová, autorka ochotníckych hier pre mládežnícke bábkové divadlá. Na vedľajšej Novej ulici (dnes Ulica M. R. Štefánika) bol umiestnený poštový úrad, kde pracoval Ladislavov otec. O čosi nižšie stála sladovňa, ktorú Jan Vladislav spomína vo svojej eseji v súvislosti s veľkým požiarom, ale zamenil si ju s parným veľkomlynom.⁴

Námestie s mnohými dominantami, ale najmä s kostolom, symbolicky predstavuje centrum mesta, v ktorom sa uchováva jeho identita a pamäť. Oproti tomu stojí rovina postupne ustupujúca z centra na okraj až k rieke obklopenej pastvinami, štrkovými pobrežiami, mlynmi a dvomi mostami. Protagonistov pohľad práve z tejto okrajovej perspektívy ponúka spomienkové rozprávanie, ktoré sa oddáva obrazotvorným možnostiam širokého horizontu dialky s jej pestrými kulisami. Tu sa odohrávajú výpravy za eldorádom detstva, keďže „zákony centra“ na tomto „území“ neplatia. Z tohto dôvodu sa aktivita hlavného hrdinu okrem rieky nevyhýba ani ďalším okrajovým, a preto magickým miestam, ako fantastické územie dobývania pokladov (smetisko), miesto konania iniciačného rituálu chlapčenskej odvahy a zdatnosti (vodné mlyny), objekt túžby po nikdy nerealizovanom povolaní pastiera kráv (most), ustráchané návštevy miesta, kde sa rodia mýty (kováčska dielňa), exotika videná optikou fantazijného prepisovania skutočnosti (pevnosť Leopoldov ako zikkurat), úteky pred príznakmi vlastnej predstavivosti (chodby fran-tiškánskeho kláštora), pátracie výpravy v labyrintoch chátrajúcej fabriky (vozová továreň), letmé pohľady za mreže neprístupného sveta pánov (zámocká záhrada) atď. Všetky uvedené objekty autor literárne tematizuje, avšak v epickom priestore próz dostávajú podobu, akou ich oživovala detská fantázia malého chlapca.

Zaujímavo autor pracuje s mestským urbanizmom v obrazných častiach textu, keď doň vtlačá podoby a charakteru zvierat. Je to tak v prípadoch dlhých ob-lúkov mosta ponad rieku, pripomínajúcich ťaví chr-

Pohľad z veže farského Kostola sv. Michala archanjela na rodný dom Jána Vladislava (označený šípkou) v mestskej časti Lúka.
Zdroj: Vlastivedné múzeum v Hlohovci

bát. Tieto koráby púšte naznačujú detskú túžbu po vzdialenej a tajomnej exotike, črtajúcej sa za horizontom rieky. Potom je to kostolná veža, týčiaca sa na pahorku námestia ako miesto ohlasujúce prítomnosť (cirkevnej) autority. Nie náhodou ju malý Ladislav so zatajeným dychom pozoroval z okna svojej izby učupenej pod námestím, odkiaľ bolo vidno hranu kostolnej veže rozdeľujúcej pomyselnú tvár sovy na dve polovice s ostrým zobákom uprostred a ciferníkmi očí po stranách. Napokon prítomnosť ďalšieho

zvieratá otvára možnosti mladíkovej predstavivosti do takej miery, že v postave hlohovského kováča stelesňuje záhadnú a mýtickú bytosť spájanú s čarovnou premenou na riečneho dravca. Ide o vydru, ako symbolické zviera patriace mesiacu, preto aj premena kováča, vyzliekajúceho sa z ľudskej podoby, pod ktorou drieme telo zvieratá, sa uskutočňuje v noci.

Z uvedeného napokon možno konštatovať, že „stred“ nášho hrdinu akoby nikdy neprijal, ale stále ho považoval za plebejca zo spodnej časti mesta pri rieke. Hrdina detským vnímaním svojej pozície síce cíti, že v centre je cudzincom, ale vážnosť a dôstojnosť centra nebola natolko atraktívna, aby pozornosť protagonistu strhla viac ako lákadlá okraja (rieka, smetisko atď.). Dokonca to platilo aj po rokoch, čo dokladá v ďalšej spomienkovej próze s názvom *Do-*

movy, návraty, v ktorej je ako inkognito-návštevník takmer vypudený z hotela Jeleň na námestí, keď ho uprostred noci prišla skontrolovať polícia. Situácia Vladislavovej návštevy/návratu do rodiska vo vyššie spomínanej eseji vhodným spôsobom popisuje niektoré okolnosti celého jeho života. Tie obrazne skoncentroval do príhody, keď z brehu Váhu pozoroval hladinu rieky a v nej topiacu sa vetvu stromu. Jan Vladislav sa podobne ako vetva ohýbajúca sa pod tlakom silnejúcej vody pokúšal zakoreniť a ustáť presilu vonkajších okolností, a preto mu je sympatická jej odolnosť, a to aj napriek tomu, že vetva takmer skolabuje pod náporom vodných prúdov, ale vždy sa vzpruží, narovná a pokúša vydržať. Človek – podobne ako haluz – sa musí vedieť v krízovej životnej situácii brániť rozumne, hoci sa odovzdáva nebezpečenstvu, ale zároveň ho premáha, bojuje a prekvapujúco udrie svojím vzdorom vo vhodnej chvíli. Ide o metaforu odolnosti tých, ktorí hľadali svoj domov a pokúšali sa ho upevniť či stabilizovať v nejakom bode, odkiaľ by

sa mohol rozrásť. Autor akoby našepkával prostredníctvom motívu mladého životaschopného lesa, ktorý aj z takejto vetvy môže vyrásť (Vladislav, 2020, s. 58 – 59). Táto skutočnosť opäť potvrdzuje, že Jan Vladislav bol v každom

---

*Človek sa musí vedieť
v krízovej životnej situácii
brániť rozumne...*

---

prostredí, kde pôsobil, súčasťou minority (či už národnostnej alebo názorovej) a o svoju identitu musel zápasíť.

Bambáskovci žili v Hlohovci do roku 1932. Ich odchod súvisel s kariérnym postupom otca, ktorý sa postupne vypracoval na poštmajstra a na základe jeho žiadosti mu riaditeľstvo pôšt a telegrafov pridelo pracovnú pozíciu na pošte v Starej Turej. Týmto momentom sa končí etapa života Jana Vladislava v Hlohovci, ale pokračuje ďalej v Starej Turej, kde nastúpil do štvrtej triedy v školskom roku 1932/33 a neskôr pokračoval na gymnáziu v Novom Meste nad Váhom. Až politické udalosti marca 1939 primäli rodinu presťahovať sa k príbuzným do českého mesta Polička.⁵ Od tohto momentu sa už odvíja podstatne známejší príbeh Vladislavovho života.

POZNÁMKY

- ¹ Podrobnejšie informácie o edícii *Kvart* pozri Vladislav, 1998, s. 93 – 98.
- ² Bližšie pozri Kotyk, 2008, s. 73 – 115 a Vondráček, 2011.
- ³ Ide o vydania próz Vladislav, 2020, s. 12 – 19 a Vladislav, 2020, s. 52 – 59.
- ⁴ K urbanistickej, kultúrnej i sociálnej podobe Hlohovca v časoch Vladislavovho detstva bližšie pozri Urminský, 2011.
- ⁵ Niektoré biografické údaje sme zistili z prameňov Literárneho archivu Památníku národného písemníctví v Prahe (LA PNP). Pozri aj LA PNP, fond Vladislav, Jan. Rodiče doklady + Ladislav Bambásek (nespracované).

ZOZNAM POUŽITÝCH ZDROJOV

- FARKAŠOVÁ, Etela. 2011. Lokálna ukotvenosť a rurálnosť literárneho jazyka: archaizmus, alebo výzva súčasnosti? In ŠMAJS, Josef (ed.): *Aby země nebyla jen hrobem. Literatura Kultura Příroda*. Praha : Obec spisovatelů 2011, s. 133 – 138. ISBN 978-80-904218-8-2.
- KAUTMAN, František. 1998. Jan Vladislav – vyvzdorovaný úděl básníka. In *Umíněnost jako osud. Jan Vladislav pětasedmdesátiletý*. Praha : Nadace Československého dokumentačního střediska 1998, s. 138 – 141.
- KOTYK, Petr. 2008. Keď zodvihneš, zle bude, keď nezodvihneš, ešte horšie. In *Deset tisíc změn se znovu mění. Dno všeho vrchol prázdnoty. Rozhovory a promluvy českých literátů z let 1990 – 1995*. Praha : Cherm 2008, s. 73 – 115. ISBN 978-80-86370-35-4.
- Literární archiv Památníku národného písemníctví, fond Vladislav, Jan. Rodiče doklady + Ladislav Bambásek (nespracované).
- PREČAN, Vilém. 1998. Tajný čtenář, tajný kritik, tajný vydavatel Jan Vladislav. In *Umíněnost jako osud. Jan Vladislav pětasedmdesátiletý*. Praha : Nadace Československého dokumentačního střediska 1998, s. 100 – 115.
- ŠULC, Jan. 2020. Ediční poznámka. In VLADISLAV, Jan. *Lidský los*. Praha : Torst 2020, s. 73. ISBN 978-80-7215-591-0.
- URMINSKÝ, Jozef. 2021. Hlohovec v časoch Jana Vladislava. In KAMENČÍK, Marián (ed.): *Čas mal vtedy prichut večnosti ... hlohovské roky Jana Vladislava*. Hlohovec : EX LIBRIS AD PERSONAM HLOHOVEC 2021, s. 81 – 97. ISBN 978-80-973634-3-7.
- VLADISLAV, Jan. 2020. Galgócz MDCLXXXIII. In *Lidský los*. Praha : Torst 2020. 80 s. ISBN 978-80-7215-591-0.
- VLADISLAV, Jan. 1998. Semdesát let existence. In KAUTMAN, František – PREČAN, Vilém – DRÁPALA, Milan. *Umíněnost jako osud. Jan Vladislav pětasedmdesátiletý*. Praha : Nadace Československého dokumentačního střediska 1998, s. 22 – 24.
- VLADISLAV, Jan. 1998. Seznam knih vydaný v edici Kvart. In KAUTMAN, František – PREČAN, Vilém – DRÁPALA, Milan. *Umíněnost jako osud. Jan Vladislav pětasedmdesátiletý*. Praha : Nadace Československého dokumentačního střediska 1998, s. 93 – 98.
- VONDRÁČEK, Jiří. 2011. *Jan Vladislav. Nebylo těžké říci ne*. Praha : Radioservis, a. s., a Český rozhlas v Praze 2011, 164 s. ISBN 978-80-86212-74-6.